

PUBLICUM
MERITORUM PRAEMIUM

Ünnepi kötet
Katsányi Sándor és Papp István
kilencvenedik születésnapjára

Második, bővített, elektronikus kiadás

Magyar Könyvtárosok Egyesülete
Budapest, 2021

Szerkesztette: Havas Katalin, Hegyközi Ilona, Sándor Tibor és Sonnevend Péter

Olvasószerkesztő: Kovács Katalin

Kiadó: Magyar Könyvtárosok Egyesülete

Nyomtatás: Elektroproduct Kft. – EPC Nyomda, Budaörs

Az elektronikus kiadásban megjelenő személyi bibliográfiák a Könyvtártudományi Szakkönyvtárban készültek, szerkesztőjük: Honffyné Felhő Ágnes és Jávor Ferencné

Készült 150 példányban az ünnepeltek születésnapjára. Kereskedelmi forgalomba nem kerül. A kötet teljes anyaga az ünnepeltek bibliográfiájával kiegészítve hozzáférhető a Magyar Elektronikus Könyvtárban.

A kötet megjelentetését a Magyar Könyvtárosok Egyesülete támogatta.

ISBN 978-963-89260-5-0

ISBN 978-963-89260-6-7 (PDF)

<https://doi.org/10.46280/Unnepikotet.2021>

P. Toldi Márta
Visszatekintés a közelmúltra
Könyvtárvilág-látkép két, rendszerváltás után
alapított hetilapban

<https://doi.org/10.46280/Unnepikotet.2021.Toldi>

„...az a könyvtár van szinkronban a társadalom egyértelműen progresszív, megkerülhetetlenül szükséges mozgásirányával, amely leépíti a paternalizmust és az olvasói (állampolgári) szuverenítésre épül.” (Katsányi Sándor)

„A demokrácia alapvető feltétele a személyes vélemény kifejezésének és mások nézetei megismerésének a szabadsága. A szabad, elfogulatlan és nem korrump médiumok lényeges szerepe a folyamatban vitathatatlan, de a legalattomosabb veszély, a közösség emlékezetének elvesztése ellen a könyvtárak jelentik a védőbástyát.” (Az IFLA Journal 2000/4-es számából Byrne-től szemlézi Papp István)

Mivégre a visszatekintés?

A XX–XXI. század fordulójának évtizedében könyvtári szolgálatot teljesítő pályatársak bizonyára visszaigazolják, hogy a változékényszer izgalmas lendületet adott életünknek. Miután elfeledhettük a COCOM-listát, leginkább az infokommunikációs technológia viharos gyorsaságú fejlődése adta fel a leckét. A „világfalu” jellemző információs csatornájaként hódító útjára indult internet, a digitalizálás, a „hypertextualizálódott archívumok” és a keresőrobotok megrengették a könyvtár fogalmát és vele együtt a könyvtárosság szerepfelfogását is. Ha a fiatalok olvassák a korabeli szaksajtót, talán rácsodálkoznak a presztízs-küzdelem hevületére, amely elnevezés-változatok harcában a megtartás reményével igyekezett újfogalmazni az intézmény, és a benne szolgálatot teljesítő szakember mibenlétét. A „könyvtár” megőrzésének fontosságát a társadalom kulturális alrendszerében nem lehet alábecsülni, ha tudásközvetítő, szociális integrációs küldetését elfogadjuk – mondtuk mi teljes meggyőződéssel.

Mások persze másként vélekedtek, és manapság talán még inkább. Könyvtárosként hittük és hisszük, hogy a tudásrögzítés médiumait, régieket és újakat is, gyűjteményébe és szolgáltatásaiba integrálni képes könyvtár a demokratikus társadalmak alapintézménye. Magam jó kapaszkodót találtam a tudásszociológia azon narratívájában, amely a kultúrát, intézményeivel és aktoraival, egyre nagyobb jelentőséggel ruházza fel, mert választási lehetőséget,

sőt eszközöket nyújt a polgárok jóllétéhez vezető célok eléréséhez, a személyi identitás formálásához, kompenzálhatja a családi, társadalmi hátrányokat. Az alrendszeren belül ehhez természetesen közjóként értelmezendő a könyvtár, annak ellenére, hogy tárgyként/instrumentumként való jelenléte egyre gyakrabban megkérdőjeleződik, mert sokak számára ismeretlen, megfoghatatlan, idejétmúltnak gondolt. Jól tudjuk, hogy riasztó felmérések sora mutatja még a felsőoktatási intézmények hallgatói körében is a Google üzemmódú információkeresés fölényét, mégis megmaradt a könyvtárak jelentős társadalmi vonzása. Bizonyosság, hogy folyamatosan megújuló szolgáltatásaikkal képesek hozzáférési esélyt adni a tudás szükséglet által vezérelt megszerzéséhez, nemkülönben a digitális írástudás terjesztéséhez. Nem vitatható, hogy a mindenkori kormányok forrásbiztosító készsége nélkülözhetetlen ahhoz, hogy az információs, még inkább a tudástársadalomban szerepük megmaradjon a kollektív tudás megőrzésében, gazdagításában, fennmaradásának folyamatában.

A könyvtárosok, csalódásaik ellenére, szeretnék hinni, hogy a nemzetstratégiákat megfogalmazó politikusok vitán felül osztoznának a fent leírt értelmezésben. Továbbá örömmel fogadnák, ha az ismeretközvetítésben rokon orgánusok, ezúttal a sajtóra fókuszálva, társként csatlakoznának a könyvtárvilág láttatásához. Ezúttal egy állapotrajzot szeretnék vázolni a közelmúltba történő visszatekintéssel.

Néhány kulturális jellemző

Idézzük fel röviden, mi is történt a magyar társadalommal a rendszerváltás utáni első évtizedben a kultúra területén. Statisztikák és kutatások rögzítik, hogy a kulturális intézmények vonzása csökkent. 1990 és 2001 között például a közművelődési intézmények ismeretterjesztő előadásain résztvevők száma megfeleződött (1072 ezerről 568 ezerre). A TIT-előadások iránti érdeklődés még nagyobbat zuhant. (1465 ezerről 328 ezerre.) A mozikat látogató közönség is megfeleződött. (36 millió helyett 16 millió). A színházba járás közel 5 millióról 3,9 millióra mérséklődött, míg a múzeumok 9,8 millióról közel 14 millióra növelni tudták látogatóik számát. A professzionális kultúraközvetítő intézmények közül a XXI. század első évtizedében a közkönyvtárak bizonyultak a legnagyobb hatású szolgáltatóknak: 1990-ben 16 788 ezer látogatást mértek, amely 2001-ben 17 947 ezerre nőtt. A jelenség mögött látnunk kell a megindult kereskedelmi televíziózás, továbbá a tilalmi listákról lekerült szórakoztató elektronika elszívó hatását. Emellett a 90-es években lezajlott gazdasági átala-

kulás nyomán fellépő munkanélküliség, a művelődési szolgáltatások finanszírozásából visszavonuló állami árdotáció is erősítette az „otthonülő” életstílust. A társas kapcsolatok beszűkültek, a fő szabadidős tevékenység a TV nézés lett, a magyar társadalom képernyő előtt töltötte teljes szabadidejének 58%-át az évtized végére.¹

Mi történt a könyvtárvilágban?

A rendszerváltás utáni első évtizedben jelentősen átalakult a könyvtárszerkezet és a szolgáltatás. A társadalmi-gazdasági átalakulás következtében a lakóhelyi könyvtárak száma 10, a munkahelyieké 50%-kal csökkent.² A 90-es évek elején lavinaszerű változásokat élt meg a könyvtárostársadalom, majd a szakmai szervezetek bevonásával előkészített 1997. évi CXL. sz. ún. kulturális törvény nyomán megszülető rendszerszemléletű intézkedések stabilizálták a helyzetet. Az állami felelősségvállalás megnyilvánulásai reményteljes építkezést indítottak el. Csupán a felidézés szándékával emelek ki néhány fontos történést. A Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma költségkeretet biztosított a rendszerszerű működés kiépítésére. Emlékezzünk például az érdekeltségnövelő támogatásra, az ODR tagkönyvtárak gyűjteményépítő támogatására, a könyvtárközi kölcsönzés postaköltségének finanszírozására, a továbbképzési program megindulására, az információs infrastruktúrát fejlesztő telematikai programra. A változás, a fejlődés látványos volt, a könyvtárak készültek a digitális információközvetítésre és tartalomszolgáltatásra, a könyvtártechnológia számítógépes támogatásának alkalmazására. Fontos mérföldkövekként létrejött a Neumann-ház, megkezdte működését az ODR, a nemzeti könyvtár szervezetébe került a MEK, a MOKKA, az IIF/NIIF program keretében megindult a könyvtárak internet csatlakoztatása. Korszerű tartalommal megkezdődött a *Könyvtárosok kézikönyve* kiadása. Mozgalmas, reményteljes időket éltünk, és megtartottuk a könyvtárak vonzaskörében a látogatók millióit.

Könyvtárvilág a Heti Válasz és a Magyar Narancs hasábjain 2001-ben

Amikor írásom témaválasztásán gondolkodtam a *Papp Istvánt és Katsányi Sándort* köszöntő kötet számára, a munkásságuk előtti tiszteletem kifejezésére, reflexből adódott számomra a társadalmi nyilvánosság tekintetében fontos szerepet betöltő kommunikációs véleményvezérek könyvtári látókörének vallatása.

Tevékenységükben evidenciaként vélelmezem, hogy könyvtár és társadalom viszonyrendszerének értelmezésében, értékelésében fontos közvetítő szerepet töltenek be a sajtóban. Az orgánumok könyvtárvilágra való érzékenységét téma-választásukkal jellemezhetjük. A közelmúltbeli látkép megrajzolásához abból az idealizált elvárásból indulok ki, hogy autonóm szerkesztőségek a számukra aktuálisnak és jelentősnek tartott folyamatokról rendszeresen és mélyrehatóan írnak, hogy olvasótáborukat tájékoztassák.

A hazai média helyzete a 80-as évtized végén jelentős változásnak indult, ekkortól beszélnek az elemzők „felszabadításról”. Az akkori időkben a többpártrendszer jótékony hatása volt, hogy 1996-ban a Horn-kormány regnálása idején megszületett a médiapluralizmust engedő médiatörvény, és ennek nyomán a sajtószabadságot eredményező plurális médiaszerkezet.

Dolgozatomban azt vizsgálom, miként valósult meg a könyvtárvilágra való fókuszálás a XXI. század elejének két új, markáns hetilapjában, a *Heti Válaszban* és a *Magyar Narancsban*.³ A tartalomelemzéshez az előbbi indulási évét, a 2001-es évfolyamot választottam. Az utóbbi ekkor már 13. évfolyamát élte.

Ha könyvtárosi rutinból a legkézenfekvőbbnek látszó forrásból, *A magyar könyvtári szakirodalom bibliográfiájából* indulok ki az áttekintéshez, mindössze négy írás alapján vázolhatnám fel a két hetilap fókuszából látható 2001-es hazai könyvtárügyet.⁴ Természetesen ez is nézőpont, nem is kevés tanulsággal. A *Heti Válasz Vekerdi József* pályaképét, és vele együtt az OSZK nemzetközi cseretevékenységét megrajzoló írást, továbbá a *Magyar Könyvészet 1712–1920* közötti anyaga CD-ROM változatának kiadását, és a *Mátyás corvinák* digitalizálását láttatta. Valamennyi nemzeti könyvtári tematika, jóllehet, szétsugárzó szolgáltatásként értelmezve hatóköre országos jelentőségű. A *Magyar Narancs*ból egy tétel került a szakbibliográfiába, amely a közkönyvtárak rendszerváltás utáni helyzetét tekinti át. A cikk *Pobori Ágnessel*, a FSZEK észak-pesti régiója igazgatójával történt beszélgetés alapján készült. Az alapos, a könyvtáros társadalom minden aktuális kérdését felvillantó írásból a lap olvasói országszerte értesülhettek saját lakóhelyük és a fővárosi hálózat könyvtárait érintő változásokról, a könyvtárosokat foglalkoztató problémákról, új történésekről.

A könyvtárhasználat magyar társadalmi valóságát, a könyvtárak presztizsét ismerve, még a korábban hivatkozott, a kulturális szférán belüli impozáns számok ellenére sem ért teljesen váratlanul az elem táruló paletta. Kissé mégis csalódott voltam, talán többet reméltem. Kíváncsi lettem hát, hogy szélesített keresési tematikával milyen kép mutatkozik meg mindarról, ami a szakmát foglalkoztatta. Ezért, kiegészítve a „válogatás” lehetőségével élő bibliográfiai

számbavételt, a teljesebb kép igényével, kontrollként manuális áttekintésbe fogtam. A Heti Válasz estében ugyan kínálkozott még az *Arcanum* adatbázis (ADT) használata, ám a szabad-szöveges kereséssel előállt redundáns halmazból való képernyős válogatásnál megfelelőbb munkamódszernek találtam a nyomtatott példányokban való tájékozódást. A keresést a könyvtárügyet érintő határterületekre is kiterjesztettem. A témába vágó nagyobb írásokat kategóriákba sorolva regisztráltam, és ezek alapján igyekszem körülírni az orgánumok szemüvegén keresztül megjelenő könyvtárvilágot. Az áttekintés a hírként olvasható információkkal árnyalható lenne, amelytől terjedelmi okokból eltekintettem.

Mit kerestem és mit találtam még?

A tartalomjegyzékek alapján történő kereséshez kategóriákat képeztem. Egyrészt a könyvtárügy egészére, vagy jelentős részterületeire fókuszálható közléseket regisztráltam. A Heti Válasz 2001-es évfolyamából hat írást soroltam ebbe a kategóriába. A 3. számban *Tóth István Györgytől* olvasható *Az átmenet mérlege* című írás. A rendszerváltozás társadalmi, politikai, gazdasági csomópontjainak áttekintésében azonban, legnagyobb sajnálatomra, nem foglalkozik a kultúra finanszírozásával és közintézményeivel. A 7. számban *Kurucz Gyula Milyen lenne a polgár* című esszéje keltette fel a figyelmemet. A szerző a kívánalmakat megfogalmazva többek között azt is számba veszi, hogy napi munkája után hova is járjon el a polgár? Óvatos várakozásom, hogy a lendületes szövegben rábukkanok a könyvtárlátogatásra, ugyancsak nem teljesült. Tanulságos, hogy egyik szerző sem tekintette legalább a társadalmi integrációt befolyásoló tényezőnek a könyvtárakat. Szociológiai értelemben, ezekben a gondolatmenetekben a könyvtár láthatatlan intézmény. A 20. szám a már említett Vekerdí József pályaképét közölte *Juhász András* tollából, aki hasonló írást az OSZK *Híradó*ban is publikált. A *Petrik-könyvészet* digitalizálásáról a 24. szám tudósított. A 25. szám adott teret az OSZK nagy vállalkozásának, a Mátyás kódexek digitalizálásának. Végül a 33. számban három hasábon, igen alapos áttekintés jelent meg a Magyar Elektronikus Könyvtárról *Klasszikusok gombnyomásra* címmel. *Gebauer Szabolcs* a könyvtárak nagy jelentőségű vállalkozásaként mutatta be az elektronikus könyvtárat, *Moldován Istvánnal* beszélgetett az adatbázis létrejöttéről, küldetéséről, szerzői jogi kérdéseiről, látogatottságáról. Ezt az írást nagy örömmel konstatáltam, mert kész és képes volt feltárni a lap olvasói előtt a könyvtárak jelentőségét a változó infokommunikációs környezetben.

A Magyar Narancsban nem találtam ebbe a kategóriámba sorolható további publikációt a már bemutatott, *Kempfy Zita* által jegyzett *Szamárfülek: közkönyvtárak a rendszerváltás után* című íráson kívül. (18. sz.)

Másik kategóriaként a kultúrpolitika könyvtárakat érinthető megnyilvánulásaira rávilágító írásokat figyeltem. 2001-ben váltás történt az Oktatási Minisztérium élén. A *Heti Válasz* 10. számában nagy terjedelmű interjú olvasható a távozó *Pokorni Zoltánnal*, aki nagyon pontosan meghatározza az iskola szerepét az információs társadalomban. (*Matula bácsi és az információs társadalom.*) Jól értve a tudás és az olvasás szerepét, az információs dzsungelben való tájékozódás képességét is elvárásul fogalmazza meg a felnövő generáció számára, ám az iskolai könyvtárak kompetenciája sajnos, nem kerül említésre. Hasonló hiányérzetem keletkezett az új tárcavezető terveinek olvastán is. (13. sz.) *Pálinkás József* a felsőoktatás átalakítását jelölte fő feladatának, ám az egyetemi könyvtárak jövőjére nem tekintett ki.

A Magyar Narancsból ebben a kategóriában két írás érdemel bemutatást. A 26. számban *Szőnyi Tamás Kultúrpolitikai viták: megy-e előrébb?* címmel a 2001-es év legnagyobb „darázs-félszékét” tárja a lap olvasói elé. Visszatekint az ún. 1997-es kulturális törvény megszületése körüli vitákra, majd a szaktárca kontra szakmai szervezetek és a KKDSZ közötti aktuális ütközésekről, egyeztetési hiányokról ír. Előbb a közművelődési intézményeket és az MMI vezetői kinevezését érintően, majd a sorra kerülő könyvtári blokkban kizárólag a nagy port kavart OMIKK ügyről olvasható részletes leírás. Ebben a szakmai szervezetek álláspontját vázolja mutatja be az ezek ellenében meghozott döntést, amely a BMGE könyvtárába integrálta az országos szerepkörű szakkönyvtárat. Helyére új intézményként a Hallgatói Információs Központ került. A szerző a lap 35. számában, *Pálinkás József* oktatási miniszteri kinevezése kapcsán visszatér az OMIKK ügyre, utalva arra, hogy államtitkárként kiállt a műszaki szakkönyvtár önállóságának megszüntetése mellett.

Harmadrészt a könyvtárhasználatot befolyásoló határterületek megjelenését kerestem a publikációkban, nevesítve: olvasás, könyv- és lapkiadás, könyvünnepek, továbbá az információs társadalom új tudásrögzítő és -közvetítő produktumaira való figyelmet. Egyértelműen ez a vezető témakör! A *Heti Válaszból* 17 cikket tudtam ide sorolni. Olvashatunk a szövegértéssel küzdő felnőttekről, a *Garabonciás* című új gyermekirodalmi lapról, a Millennium évének olvasó- és daloskönyvéről, az Olvasás évéről, a könyvpiac meg-megjelenő silány kínálatáról és a könyvünnepekhez kapcsolódó „bőség zavaráról”, továbbá a könyvkiadás szerkezetének gazdagon adatolt elemzéséről. Hasonló

mértékben, sőt tematikus mellékleteket szerkesztve figyelt a lap az információs társadalom témakörére. A fentebb már említett Petrik-bibliográfia és Mátyás corvinák mellett bemutatták a Nyugat (Arcanum CD-ROM) digitalizálását. Szabó Béla István alapos, sokoldalú elemző írását élmény olvasni. Rávilágít, hogy a szövegdigitalizálással készített adatbázis valóban fantasztikus kincsbánya, ám az igényes filosz felhasználónak mégis hiányérzete lehet. Feltétlenül hasznos, hogy rendszeresek voltak a honlap-, illetve portálemlezések, a 2001-es évfolyamban fotóművészeti, színházi, turisztikai tárgykörben. Ebben a kategóriámban legnagyobb jelentőségűnek találtam a *Távol, s mégis oly közel* címmel a 28. számban megjelent, Vargha Márton által jegyzett terjedelmes, szakszerű írást. Ebben Nyíri Kristófot, az MTA Filozófiai Kutatóintézetének igazgatóját, az internetről elsők között publikáló tudóst kérdezi az információs, Nyíri szerint inkább a tudástársadalom mibenlétéről, a kommunikációs kapcsolatok változásáról, az iskolai oktatásra váró kihívásokról, az információ és a tudás összefüggéseiről, a lineáris szöveg és a multimediális gondolkodás viszonyáról. És ismét egy hiányérzet, az iskolán kívüli tudásközvetítő tradicionális közintézménynek, a könyvtárnak a jövője nem foglalkoztatta a beszélgetés résztvevőit.

A Magyar Narancsból kilenc írást sorolhattam ebbe a csoportba. Itt is olvashatunk a könyvünnepekről, folyóirat-kultúráról, lapkiadásról. Izgalmas *Para-Kovács Imre Lapok romjai* című éles kritikája a 15. számban a lapkiadás „legaljáról”, a debilis humor, a morbid erotika és pornográfia özönéről. A 19-es szám a *Törökfürdő* kulturális folyóirat 8 év utáni megszűnésének okait vázolja. Szembetűnik, hogy a 22. számban nem a Kritika, hanem a Kultúra rovatban adnak közre írást egy új könyvről. Jóllehet, indokolja ezt Ungváry Krisztián *Kerülve a kellemetlen kérdéseket* című, nagy terjedelmű téma- és műelemzése, amely messze meghaladja a könyvismertetés műfaját, Gyurgyák János *A zsidókérdés Magyarországon* című művéről. A könyvkiadás témakörben a 25. számban interjút közölnek Ábrahám Istvánnal, a Nemzeti Tankönyvkiadó volt igazgatójával. Mészáros Sándor a 27. számban fogalmazza meg éles kritikának beillő kérdéseit az irodalom, a könyvszakma, az olvasás és a könyvtárak maradékelvű állami támogatásáról, az angol mintára hivatkozva elindított olvasásnépszerűsítő mozgalomról az *Olvasás éve, Hrutka és néhány szerény javaslat* címmel. Az internetes tartalomszolgáltatások közül kiemelkedik a nagy terjedelmet kapott, Szőnyei Tamás által jegyzett művészeti és irodalmi portál bemutatása *Ötéves a C3: a pillangó túlél* címmel.

Összegzés helyett

Kalandozásomról a következtetések levonását olvasóimra bízom. Magam most úgy vélem, hogy minden, a témában feltehető kérdésemre akár is-is válasz is adható. A két tallózott hetilap, amely vállaltan fókuszál a kulturális szférára, láttatta 2001-ben a könyvtárvilágot olvasóival? Igen, ám mondhatni, kissé árnyékosan, szerzőik és szerkesztőik kiemelési szerint. De elvárható ennél több, ha fennáll annak lehetősége, hogy a könyvtárakat csupán érintőlegesen tartják a kultúra intézményeinek, valójában láthatatlan szereplők? Vagy a könyvtárosok szellemi teljesítménye alulértékelt? Van-e ezekben a bizonytalanul megválaszolható kérdésekben mulasztása hivatásunknak? Nem felmentést keresve, a határozott válaszokért a társadalmi szükséglet erősödésében reménykedhetünk, amely az infokommunikációs lehetőségekkel meggyőzően élő, a legkorszerűbb tudás hordozó-független közvetítését gyakorló könyvtár kulturális alapintézményként való megmaradását kikerülhetetlenné teszi. 2001-ből máig szólóan talán ez a legnagyobb tanulság, ha nem veszítjük el azt a hitünket, hogy jönnek majd az intellektuális szabadságban érdekelt fiatal generációk.

Jegyzetek

1 Magyarország 1990–2001. Bp. KSH, 2002. 184 p. + Magyar statisztikai évkönyv 2001. Bp. KSH, 647 p. + Harcsa István – Sebők Csilla: Életmód-időmérleg. Bp. KSH, 2002. 503 p.

2 Könyvtári statisztika 2001. Szerk. Somogyi József. Bp. Könyvtári Intézet. 2002. 157 p.

3 A Heti Válasz 2001. áprilisában indult. Alcímében megjelölt tematikája: Közélet, Kultúra, Környezet. Kiad. a Természet- és Társadalombarát Fejlődésért Közalapítvány. Főszerkesztő: Toót H. Zsolt. A Kultúra rovatot szerkesztette Devich Márton. A „hagyomány és megújulás” jegyében indult lap párbeszédre kívánta hívni az olvasókat, „higgadt és érvelő vitára készen”, sárdobálástól elhatárolódva. Esménye a „szabadelvé konzervatívizmus”: nyitottan minden új gondolatra, de fontos a hagyomány egyént és nemzetet megtartó ereje, – olvasható a lap április 13-án megjelent első számának beköszöntőjében. Az önálló műhelyként működő konzervatív polgári hetilap a tulajdonos Infocenter.hu Zrt. (a háttérben Nyerges Zsolt és Simicska Lajos) döntése következtében, felszámolással, bezárással 2018-ban megszűnt. Szellemiségét vállaltan tovább őrzi az internetes tartalomszolgáltató Válasz Online, mint internetes médium. A hazai közélet, kultúra és gazdaság területéről átfogó, elemző, oknyomozó írásokat közölve, a vitának is teret adva. Vö. <https://www.valaszonline.hu/2019/08/05/heti-valasz-bezaras-2018/> A Magyar Narancs 1989 októberében indult. A vizualításában avantgárd jellegű próbaszámot létrehozói politikai-kulturális lapként jelölték. A lapindító írásműben (Startjel helyett) műhelybeszélgetés olvasható arról, hogy mit és hogyan szeretnének megvalósítani. A lap kérdéseire Vig Mónika és Vágvölgyi B. András válaszolt szerkesztőségi tagként, továbbá Kövér László, a FIDESZ választmányi tagja. Új szint, új stílust ígértek: szókimondást, radikalizmust, ironiát. „A gondolkodás függetlenségét és szabadságát próbáljuk meg közvetíteni.” Vállalt eszmény a liberalizmus. Hangsúlyozták a szerkesztőség függetlenségét. Első finanszírozó a FIDESZ, mint ifjúsági szervezet, a Soros Alapítvány támogatásával. A szerkesztőség 1991-ben „elhidegült” a Fidesztől, finanszírozási válságba került, és mire a lap 1992 szeptemberében kéthetiből heti megjelenésre váltott, az arculat és a stílus is jelentősen megváltozott. A lecsendesült

„szabadságpárti publicisztikák” ekkortól rovatos szerkezetben jelennek meg. Az eszmei irányultságot megőrizve, tényfeltáró, elemző, széleskörűen tájékoztató írásokat adnak közre, hangsúlyozva a kulturális tematika fontosságát. A 2001-es évfolyam főszerkesztője Bojtár B. Endre, a kulturális rovatot Németh Gábor szerkeszti. A lap kiadója a Magyar Narancs.hu Lapkiadó Kft. Vö. <https://www.es.hu/cikk/2003-09-08/bozoki-andras/a-lathatatlan-legio.html> [2021. 08. 21.]

4 A magyar könyvtári szakirodalom bibliográfiájában regisztrált írások: Heti Válasz, 1. évf. 2001. A nemzet könyvtárosa: magyar irodalom, folyóiratok a határon túlra / Juhász András. 20. sz. 62–63. p.; A Petrik bibliográfia fénylemezen: törzsi dzsungeldaloktól a bitdzsungelig / Szabó Béla István. 24. sz. 47. p.; Digitalizált kódexek / V. N. V. 25. sz. 65.p. Magyar Narancs, 13. évf. 2001. Szamárfülek: közkönyvtárak a rendszerváltás után. / Kempf Zita. 18. sz. 31–32. p.